

СРАВНИТЕЛНОПРАВЕН АНАЛИЗ НА АДМИНИСТРАТИВНАТА ОТГОВОРНОСТ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ПО ЗАНИ И ЗАКОНА ЗА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ НАКАЗАНИЯ В ГЕРМАНИЯ

*Докторант Пламен Русев, Правно-исторически факултет, ЮЗУ
„Неофит Рилски“*

Резюме:

Наказателната и административнонаказателната отговорност на юридическите лица е новост за много от европейските страни. Все още се търсят добрите решения в тази област, които да осигурят едновременно справедливост и голяма степен на защита на регулираните обществени отношения. Често уредбата на тази специфична отговорност се различава съществено в отделните държави. Сравнителноправният анализ между българското и германското законодателство в областта на административната отговорност на юридическите лица показва съществени различия по отношение на отговорните субекти, основанията за носене на отговорност, вида на налаганата санкция и др .

Ключови думи: *юридически лица, административна отговорност, административно нарушение, престъпление.*

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ADMINISTRATIVE LIABILITY UNDER AVSA AND THE ACT OF THE REGULATORY OFFENCES IN GERMANY

*Plamen Rusev, PhD Student, Faculty of Law and History, South-Western
University “Neofit Rilski”*

Abstract:

Criminal and administrative liability of legal persons is a novelty for many European countries. Good solutions are still being sought in this area. They have to ensure both justice and a high degree of protection of regulated public relations. The regulation of this specific responsibility often differs significantly from country to country. The comparative legal analysis between the Bulgarian and German legislation in the field of administrative liability of legal entities shows significant differences in terms of responsible entities, the grounds for liability and the type of sanction imposed.

Key words: *Legal entities, Administrative liability, regulatory offence, crime*

1. Увод

Въпросът за отговорността на юридическите лица и неперсонифицираните организации е предмет на теоретични спорове в почти всички съвременни правни системи. От една страна стои принципът, според който колективните образувания не могат да носят наказателен вид отговорност – *societas delinquere non potest*, а от друга страна – необходимостта от въвеждане на механизми, които да доведат до сигурност за законосъобразното развитие на правоотношенията и превенцията на правонарушенията, извършвани от юридическите лица. Необходимостта от противодействие на правонарушенията, извършвани от страна на корпоративните образувания, нараства едновременно с нарастването на тяхното влияние в обществото¹. Именно поради това все повече страни изоставят принципа *societas delinquere non potest* и въвеждат отговорност на юридическите лица, а и на неперсонифицирани организации, за административни нарушения и престъпления.

Този процес обаче не е еднакъв в различните страни. Докато държавите от англосаксонската правна система отдавна признават възможността за юридическите лица и неперсонифицираните организации да носят наказателна отговорност, то процесът на въвеждането на такава в държавите в континентална Европа е бавен, труден и придружен с множество теоретични спорове. Често, включително и в България², тази стъпка в законодателството се приема не поради осъзнатата от законодателя необходимост за въвеждането ѝ, а поради причини, идващи отвън – поемане на задължения за осигуряване във връзка с международни актове.

В съответствие с горното обаче следва да се отбележи, че в повечето европейски страни административната отговорност на юридическите лица за осъществени по повод тяхната дейност нарушения, характеризиращи се с малка обществена опасност, е отдавна позната. Поради тази „познатост“ много държави въвеждат административна отговорност на юридическите лица и за престъпления. Две от държавите, избрали този подход, са България и Германия.

С настоящото се цели да се направи кратък сравнителноправен анализ на някои основни положения в уредбата на административната отговорност на организациите в България и тази в Германия.

¹ Необходимостта от въвеждане на наказателна отговорност на юридическите лица е подкрепена с множество аргументи от Гергинов Ан. Наказателноотговорни лица. С.: УИ „Климент Охридски“, 1995, с. 169-172.

² Димитрова Р. Относно необходимостта от доразвиване на корпоративната отговорност за престъпление в България. В: Съвременно право, №4, 2017, с. 60.

2. Административната отговорност на организациите в България

В България общата уредба на административната отговорност на организациите е предвидена в Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН, обн. ДВ. бр. 92 от 28.11.1969 г.). Систематичното тя е уредена в глава 4, озаглавена „Административнонаказателни санкции спрямо юридически лица и еднолични търговци“.

Административна отговорност в България по правило може да се налага само на физическите лица, а на юридическите – по изключение, доколкото е предвидено в специален закон или при извършване на някое от изрично посочените в ЗАНН престъпления. Няма значение видът на юридическото лице – на санкция подлежат както юридическите лица с комерсиална цел, така и тези с нестопанска цел, могат да бъдат санкционирани юридическите лица на частното право и тези на публичното право. В същото време налагането на административна санкция на организации, които не притежават призната от правото юридическа личност, не могат да бъдат административно отговорни. В последните години е налице отстъпление от това правило, като в чл. 412а, т. 2 от Кодекса на труда (КТ) е предвидена възможност да бъде санкционирано и дружество, създадено по реда на Закона за задълженията и договорите. В случая КТ се явява специален по отношение на ЗАНН, поради което, в случай че бъде извършено наказуемо правонарушение, предвидено в трудовото законодателство, то ще бъдат приложими правилата, предвидени в кодекса.

На следващо място следва да се отбележи, че за възникването на отговорността на юридическите лица по ЗАНН са предвидени два вида основания, различаващи се по своя характер.

Първото основание, което води до възникване на административна отговорност на юридическото лице, е неизпълнението на публичноправно задължение, когато това е изрично предвидено в закон. То е предвидено в чл. 83, ал. 1 ЗАНН, която гласи: „в предвидените в съответния закон, указ, постановление на Министерския съвет или наредба на общинския съвет случаи на юридически лица и еднолични търговци може да се налага имуществена санкция за неизпълнение на задължения към държавата или общината при осъществяване на тяхната дейност“.

Неизпълнението на задължение към държавата и общините е специфично основание за възникване на административна отговорност. Всъщност отговорността на юридическото лице по ЗАНН е аргумент в полза на разбирането за правонарушението, за съществуването на което

е достатъчно нарушение на закона³. То не представлява административно нарушение, въпреки че обективна страна обикновено покрива състава на такава. Определението за административно нарушение е законово въведено с чл. 6 ЗАНН, гласящ: „Административно нарушение е това деяние (действие или бездействие), което нарушава установения ред на държавното управление, извършено е виновно и е обявено за наказуемо с административно наказание, налагано по административен ред.“

Основната разлика между основаниято за налагане на административна отговорност по чл. 83 и административното нарушение е, че неизпълнението на задължението невинаги представлява деяние – външно проявен, предизвикан от определена потребност, волеви, съзнателен и целенасочен, осъществен при определени условия на време, място и време акт на физическо лице⁴. Неизпълнението на задължение по чл. 83 се осъществява чрез действия или бездействия на физически лица, отговарящи за осъществяване на дейността на юридическото лице, но не е необходимо тези действия или бездействия да представляват деяния. Така е, защото никъде в чл. 83 ЗАНН не е поставено изискване за наличие на вина, а деянието, водещо до възникване на отговорност за правен субект, по правило винаги е виновно извършено.

От горното следва, че за санкционирането на юридическото лице във връзка с чл. 83 ЗАНН не е необходимо наличие на вина у който и да е било субект – не само на юридическото лице, което според нашата правна теория всъщност е невъзможно⁵, но и на физически лица, намиращи се в каквато и да е било връзка с организацията на работата на юридическото лице⁶. Това прави отговорността за неизпълнение на публичноправни задължения по чл. 83 ЗАНН не просто обективна, а абсолютна – за налагане на санкцията е необходимо само констатиране на едно обективно обстоятелство.

³ В този смисъл Лазаров, К. Принудителни административни мерки, В: Актуални трудове. С.: Сиела, 2017, с. 51-63 и цит. там Строгович, М.С., Основные вопросы советской социалистической законности. с. 193-195.

⁴ Вж. Йотов. Б. Наказателно право. Обща част. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2002, с. 124-125.

⁵ Това становище е отдавна утвърдено в нашата правна теория. Вж. Долапчиев, Н. Наказателно право. Фототипно издание, С.: Издателство на Българската академия на науките, 1994, с. 138-139.

⁶ Така напр. в мотивите на Решение № 47 от 01.02.2008 г. по к.н.а.х.д. № 686/2007 г., на Административен съд Пазарджик, XII с-в се отбелязва, че „е обективна – безвиновна, поради което е достатъчно да е осъществен съставът на административното нарушение, без оглед на това дали е налице виновно поведение на някое физическо лице.“

Второто основание, което води до възникване на административна отговорност на юридическите лица по ЗАНН, е извършеното престъпление. Отговорността на юридическите лица за престъпления е уредена в чл. 83а и сл. ЗАНН. Нашият законодател е ограничил престъпленията, при извършването на които ще възникне отговорност за юридическото лице. В чл. 83а, ал. 1 е предвиден каталог на престъпленията, за чието извършване може да се санкционира юридическо лице. Това са „престъпление по чл. 108а, 109, 110 (приготовление към тероризъм), 142-143а, чл. 152, ал. 3, т. 4, чл. 153, 154а, 155, 155а, 156, 158а, 159 - 159г, чл. 162, ал. 1 и 2, чл. 164, ал. 1, чл. 171, ал. 3, чл. 172а - 174, 201 - 203, 209 - 212а, 213а, 214, 215, чл. 216, ал. 3, 225в, 227, ал. 1 - 5, 242, 243, 244, 244а, 246, ал. 3, 248а, 250, 252, 253, 254б, 255, 255а, 255б, 256, 260а - 260в, 278в - 278д, 280, 281, 282, 283, 301-307, чл. 307б, 307в, 307г, чл. 308, ал. 3, чл. 319а-319е, 320-321а, 327, 352, 352а, 353б-353е, 354а-354в, 356к и 419а от Наказателния кодекс, както и от всички престъпления, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група“.

Основанието за възникване на отговорността по чл. 83а и сл. ЗАНН е извършено престъпление. Юридическите лица не могат да формират вина, поради което не могат да извършват и престъпления. Поради това тяхната отговорност възниква като отговорност за чуждо деяние – такова на физическо лице, представляващо престъпление. От тази гледна точка административната отговорност по чл. 83а и сл. ЗАНН е обективна, но не е абсолютна, подобно на тази, възникваща на основание чл. 83 ЗАНН.

Освен, че престъплението – основание за санкциониране на юридическото лице, трябва да бъде някое от посочените в чл. 83а, ал. 1, налице са и допълнителни условия, за да бъде санкционирано юридическото лице. Извършеното престъпление следва да е довело до обогатяване или до възможност за обогатяване на юридическото лице. Това изискване е обективно по своя характер и освен разбирано в неговия пряк смисъл, обозначава и връзка между извършеното престъпление и дейността и / или патримониума на юридическото лице.

Трето изискване на чл. 83а е престъплението да е извършено от някое от лицата, посочени в ал. 1, които се намират в определено правоотношение с юридическото лице, по отношение на което възниква административната отговорност. Лицата, чиито деяния могат да доведат до санкциониране на юридическото лице, са изрично изброени в чл. 83а, ал. 1 т. 1-4 ЗАНН. Законът установява широк кръг субекти, чиито действия обвързват юридическото лице, като в него освен лица членове на или действащи като волеобразуващи, волеизявяващи и контролни органи на организацията, са включени и нейни работници и служители.

В ЗАНН, освен специфични основания за налагане на административна отговорност, е предвидена и специфична мярка за административната отговорност на юридическите лица – имуществената санкция. Тя изключително много наподобява глобата, предвидена като административно наказание, налагано на физическите лица. Имуществената санкция у нас се възприема като нещо различно от административните наказания, поради това, че се налага на юридическите лица във връзка с реализирането на една обективна административна отговорност⁷.

Приликата между имуществената санкция и глобата се състои в това, че те имат имуществен характер⁸ и представляват публични вземания по смисъла на ДОПК. И двата вида санкции се налагат за правонарушения в областта на административното право. Имуществената санкция може да се налага на юридически лица и за престъпления по чл. 83а ЗАНН, но Наказателният кодекс също предвижда наказание глоба в каталога си от наказания. Глобата в областта на наказателното право не се различава съществено от тази, предвидена в ЗАНН.

Една от разликите между глобата и имуществената санкция може да се търси в характера на имуществената санкция и на глобата. Според повечето автори имуществената санкция има паричен характер. Но според други тя може да бъде наложена и под формата на „*лишаване от оборотни средства, от имуществени привилегии (сенокос, паша, ползване на държавни имоти и др.)*“⁹. Глобата от своя страна винаги има имуществен характер.

Редът за налагане на имуществената санкция е различен в зависимост от основанието, на което възниква административната отговорност. Тя се налага по административен ред тогава, когато е на основание чл. 83 – за неизпълнение на задължение към държавата или общините. Редът за налагането на имуществена санкция за престъпление е различен, тя се налага от съд, в производство, уредено в чл. 83б-83ж ЗАНН.

⁷Тълкувателно решение № 3 от 03.07.2014 г. по тълк. д. № 5/2013 г. на Върховен административен съд. Съгласно мотивите на решението имуществената санкция е ясно разграничена от глобата като правен термин и като правен институт. Тя е предвидена в специална разпоредба на ЗАНН, която се намира в обособена глава на закона. Основната разлика между двете е субектът, на който се налага. Имуществената санкция се налага на юридически лица и еднолични търговци. Глобата от своя страна се налага на физически лица за виновно извършени деяния, предвидени в закона като административни нарушения.

⁸ Дерменджиев, Ив., Костов, Д., Хрусанов, Д., Административно право на Република България. Обща част. Пето преработено и допълнено издание. С.: Сиби, 2012, с. 325.

⁹ Пак там.

На края следва да се отбележи, че административната отговорност на юридическите лица както по чл. 83, така и по чл. 83а ЗАНН е самостоятелна по своя характер и имуществената санкция може да бъде налагана независимо от налагането на наказанието на физическото лице – пряк извършител на правонарушението. Това се отнася в по-голяма степен за отговорността, уредена в чл. 83 ЗАНН, доколкото там въобще не се изисква наличие на извършено административно нарушение от страна на някое физическо лице. Отговорността по чл. 83а също е самостоятелна, но доколкото става въпрос за извършено престъпление от виновно физическо лице, то е налице известна свързаност при производствата, които иначе са отделни. Производството за налагане на имуществена санкция на юридическото лице за престъпление може да бъде направено след внасяне на обвинителния акт, на предложение за освобождаване на дееца от наказателна отговорност с налагане на административно наказание или на споразумение за решаване на делото в съда, но и в някои случаи, когато наказателното производство не може да се образува или образуваното е прекратено на основание или спряно.

3. Административната отговорност на организациите в Германия

В Германия отдавна се водят дебати относно отговорността на юридическите лица в областта на наказателното право¹⁰. Въпреки това принципът *societas delinquere non potest* продължава да бъде водещ. В съответствие с този принцип германското право не предвижда углавна отговорност за юридическите лица. В същото време в Германия се предвижда административна отговорност на юридическите лица. Основание за налагане на тази отговорност може да бъде както извършено административно нарушение, така и извършено престъпление. Едно от обясненията за възможността да съществува подобна отговорност е, че административната отговорност според германската правна теория е възможна и за морално неукоримо поведение¹¹.

В Германия административната отговорност на юридическите лица е установена в Закона за административните нарушения (*Ordnungswidrigkeitengesetz (OWiG)*), по-конкретно в неговия § 30. В германската правна теория, подобно на италианската, е прието, че както

¹⁰ Повече за историята и същността на тези дебати в Weigend, T. *Societas delinquere non potest? A German Perspective*, *Journal of International Criminal Justice*, № 6, 2008: 927-945.

¹¹ Пак там, с. 939.

неперсонифицираните организации, така и юридическите лица не могат да носят наказателна отговорност. За разлика обаче от положението в Италия, в Германия юридическите лица и другите организации носят отговорност както за извършени при тяхната дейност престъпления, така и за административни нарушения. Административната отговорност на организациите от материално-правна страна в германския закон е уредена идентично, в едни и същи текстове, които се прилагат, независимо от вида на извършеното правонарушение – основание за възникване и налагане на отговорността.

Както беше отбелязано, в германското право административноотговорни могат да бъдат всички организации, независимо от това, дали те имат признато от правото юридическо лице, или нямат такова. От тази гледна точка наличието на юридическа личност на наказвания субект не е задължителна предпоставка за налагане на юридическата санкция.

В закона обаче са предвидени други задължителни предпоставки за възникване на административна отговорност на юридическото лице: да е извършено престъпление или административно нарушение; то да е осъществено от някое от изрично изброените в § 30 OWiG лица; извършеното деяние да води до нарушаване на някое задължение на организацията или организацията да се е обогатила от това нарушение. Само и единствено при кумулативното наличие на тези три условия на юридическото лице и неперсонифицираната организация може да бъде наложена административна санкция – парична глоба (Geldbuße).

Тези предпоставки са посочени в § 30, ал. 1 OWiG. Съгласно закона, за да се реализира отговорността на организацията, следва да е извършено престъпление или административно нарушение. Ако няма извършено такова, налагането на санкцията на организацията ще бъде невъзможно. От тази гледна точка уредената отговорност на юридическите лица и организациите в германския административнонаказателен закон е вторична и възниква във връзка с виновно извършено деяние от страна на физическо лице¹². От заключението за вторичния характер на отговорността по чл. 30 OWiG обаче не следва, че отговорността на корпоративните образувания не е самостоятелна. Обратното – такава може да се реализира и тогава, когато срещу физическото лице и надзорния орган, позволил осъществяването на престъплението или административното нарушение, не може да се

12 Göhler, Er. Die strafrechtliche Verantwortlichkeit juristischer Personen. Deutsche strafrechtliche Landesreferate zum X. Internationalen Kongreß für Rechtsvergleichung Budapest 1978, edited by Heinz-Heinrich Jescheck, Berlin, Boston: De Gruyter, 2019, S. 100-117.

образува производство¹³ (по арг. от § 30, ал. 4 OWiG). Следва да се посочи обаче, че в повечето случаи санкцията за юридическото и тази за физическото лице се налагат в едно и също производство, което има своето обяснение в това, че отговорността на всички субекти възниква от едно и също деяние.

На следващо място, законът изисква физическото лице, от чието деяние възниква отговорността на юридическото лице или неперсонифицираната организация, да се намира в определена връзка със санкционираното корпоративно образувание. Т.е. отговорността на организацията не може да бъде предизвикана от действие или бездействие на всяко физическо лице, а само от такова, което притежава определено качество във връзка с дейността му в рамките на организационното единство. Физическите лица, чието деяния може да доведат до реализиране на административната отговорност на организацията, са изброени в т. 1-5 на § 30, ал. 1 OWiG. Общо казано това са лица, осъществяващи функциите на управителни или контролни органи на организацията, участващи в такива органи, или други лица, заемащи отговорни длъжности, свързани с управлението и предприятието на организацията, включваща упражняване на ръководни или контролни функции.

По отношение на тази предпоставка, предвидена в германския закон, може да се направи аналогия с отговорността на корпоративните образувания в страните от англосаксонската правна система и най-вече с отговорността, свързана с „идентификационната теория“, развита в Англия. И германския, и английския модел на отговорност изискват физическото лице – извършител на основанието за налагане на отговорността – да заема ръководна роля в организацията. В германското право обаче изрично е посочено мястото, което физическото лице извършител следва да заема в корпоративната йерархия. При модела, установен в Англия, следва за всеки конкретен случай да се преценява дали виновното физическо лице представлява „ума“ на организацията.

Третата предпоставка за налагане на административна отговорност на организациите в Германия е извършеното правонарушение да води до нарушение на задължения на същата или тя да се е обогатила, или да е имала възможност да се обогати от нарушението.

Така са обособени три възможни хипотези, в които организацията може да бъде санкционирана. При първата от тях извършеното правонарушение води обективно до неизпълнение на задължение на юридическото лице или организацията. Втората хипотеза е

¹³ Пак там, с. 100-117.

организацията да се е обогатила от нарушението. Третата хипотеза е налице, когато организацията не се е обогатила, но е било възможно да се обогати. Тези три обстоятелства са предвидени като алтернативни, а не като кумулативни, т.е., за да се реализира отговорността, е достатъчно наличието, на която и да е от посочените хипотези.

Съгласно ал. 2 на § 30 OWiG на юридическите лица може да се налага административна санкция глоба (Geldbuße), която се определя като определена сума парични средства. Законът определя и максималния размер на глобата, която може да бъде наложена на организацията. Максималният размер на глобата е разграничена в зависимост от основанието, от което възниква отговорността на корпорацията. В случай че е извършено престъпление (Straftat), максималният размер на глобата е предвиден в коментирания закон. Той обаче отново е различен в зависимост от вида на вината, която е проявило физическото лице при осъществяване на престъплението. В случай че то е извършено умишлено, таванът на глобата е 10 милиона евро. Съответно при извършено непредпазливо престъпление е предвиден по-нисък таван на глобата – 5 милиона евро.

Максималният размер на глобите при извършено административно нарушение (Ordnungswidrigkeit) не е дефинитивно определен. Предвижда се, че той е в размер, указан от специалния закон, установяващ административното нарушение. С това се подчертава характерът на общия закон OWiG, като законово предвиждане е подчинено на принципа, че общият закон бива дерогиран от специалния. Отделно се предвижда, че ако по отношението на санкцията специалният закон препраща към регламентацията в OWiG, максималният размер за глобата, налагана на организацията, е десетократният размер на санкцията, предвидена за нарушението в специалния закон.

Предвижда се и случай, при който е осъществено деяние, представляващо едновременно административно нарушение и престъпление, и предвиденият максимален размер на глобата за административното нарушение надвишава предвидения за престъплението максимален размер, тогава се прилага нормата относно максималния размер на санкцията за административното нарушение.

В случаите обаче, когато юридическото лице или организацията са се обогатили от извършеното нарушение, така предвидените максимални размери на глобата могат да бъдат надвишавани. Така е, защото по отношение на глобата, налагана на корпорациите, важи и правилото на § 17, ал. 4 OWiG, който определя една от целите на административното наказване, според германското право. Целта на глобата е да се надхвърли икономическата полза, която нарушителят е можел да получи от извършеното административно нарушение. Поради

това в случай че дори и с налагането на предвидения в закона максимален размер на санкцията не може да постигне тази цел, то той може да бъде надвишен. Във връзка с това интересно е, че германският закон дава предимство на административната санкция пред други видове мерки, предназначени за недопускане на обогатяване на организацията от извършени престъпления или административни нарушения. Съгласно § 30, ал. 5 налагането на глобата на юридическото лице или организацията изключва приложението на § 73 или § 73в от германския Наказателен кодекс (Strafgesetzbuch), както и разпоредбите на § 29а от OWiG. Първите две разпоредби се отнасят до възстановяването /конфискацията/ (Einziehung) на придобитото от престъплението или на неговата равностойност. § 29а от OWiG също регламентира възстановяването /конфискацията/ (Einziehung) на стойността на полученото, но от извършено административно нарушение.

Във връзка с правонарушенията, извършвани във връзка с отговорността на корпоративни образувания, с OWiG германският законодател се стреми да постигне максимален превантивен и възстановителен ефект на административната отговорност. Поради това той насочва отговорността към три групи лица. От една страна, може да бъде санкционирано самото юридическо лице или организация. От друга страна, могат да бъдат санкционирани пряко действащите лица и лицата, които не действат пряко, но отговарят за управлението и контрола върху дейността на юридическото лице или организацията¹⁴. С това германският законодател успява да отрази значението на корпоративната структура и важността на надзора върху дейностите в организацията за постигане на превантивен ефект на правонарушенията¹⁵. Така § 130 OWiG установява отговорността на собственика на предприятието (Betrieb) или дружеството (Unternehmen) да бъде санкциониран, когато умишлено или по непредпазливост не е предприел необходимите за предотвратяване на правонарушението мерки. Отговорността в този случай е за административно нарушение, дори и когато осъщественото деяние представлява престъпление¹⁶. С § 9 OWiG пък се дава възможност да бъдат наказани и физически лица, които не притежават определено качество, изисквано от административнонаказателната норма. Съгласно разпоредбата физическо лице, действащо като орган, член на орган или съдружник в юридическо лице или

¹⁴ Laue, C. Die strafrechtliche Verantwortlichkeit von Verbänden, Jura, vol. 32, no. 5, 2010, S. 339-346, S. 341.

¹⁵ Tiedemann K. (2014) Corporate Criminal Liability as a Third Track. In: Brodowski D., Espinoza de los Monteros de la Parra M., Tiedemann K., Vogel J. (eds) Regulating Corporate Criminal Liability. Springer, pp. 16.

¹⁶ Laue C. Цит. съч., с. 342.

неперсонифицирана организация, може да бъде санкционирано, дори и да няма изискваното от закона специално качество, стига представляваният субект да го е притежавал. Същото се отнася и до лице, което е упълномощено да управлява цялото предприятие или отделни негови части или на което е възложено на собствена отговорност да изпълнява задачи от собственика на предприятието. Почти идентични са разрешенията в §14 StGB по отношение на престъпленията.

4. Заключение

Така могат да бъдат очертани приликите и разликите в уредбата на административната отговорност на юридическите лица и организациите, регламентира в българския ЗАНН и германския OWiG. В основни линии те могат да бъдат отразени в следния табличен вид:

	Административна отговорност на юридическите лица в България		Административна отговорност на юридическите лица в Германия
Правно основание	Чл. 83 ЗАНН	чл. 83а и сл. ЗАНН	§ 30 OWiG
Фактическо основание	Неизпълнение на задължение към държавата и общините, предвидено в специален закон.	Престъпление, посочено в чл. 83а, ал1 ЗАНН.	Всяко административно нарушение или престъпление.
Субект на отговорността	Всички юридически лица.	Всички юридически лица с изключение на държавата, държавните органи, органите на местно самоуправление и международните организации.	Всички юридически лица.

Физически лица, чиито действия водят до възникване на отговорността	Всички физически лица. Липсва изискване за наличие на деяние.	Лица с ръководни, представителни и контролни функции в организацията, както и работниците и служителите на същата, посочени в чл. 83а, ал. 1, т. 1-4.	Лица с ръководни, представителни и контролни функции в организацията, посочени в § 30 OWiG.
Допълнителни предпоставки за възникване на отговорността	Няма.	Юридическото лице да се е обогатило и да е могло да се обогати от престъплението.	Организацията да се е обогатила или да е могла да се обогати от административното нарушение или престъплението.
Характер на административната отговорност	Самостоятелна и абсолютна.	Самостоятелна и обективна.	Самостоятелна и обективна.
Санкция	Имуществена санкция.	Имуществена санкция.	Глоба (Geldbuße).

Видно е, че разрешенията на въпросите за административната отговорност на юридическите лица в двете страни съвпадат в някои насоки. Отговорността е самостоятелна, обективна, налага се санкция с имуществен характер. Налице са и съществени различия. Разграничението на разпоредбите относно отговорността на юридическите лица за правонарушения в областта на административно право и разпоредбите за налагане на отговорност за извършено престъпление дават по-добра възможност за по-пълно съобразяване на уредбата със спецификите на основанията за възникване на отговорността. От друга страна, германското законодателство, разширявайки кръга на субектите на отговорността с непersonифицираните организации, спомага за постигане на по-пълнен превантивен ефект на административните нарушения и престъпления. В същото време, като определя именно административното нарушение като основание за реализиране на административната санкция срещу организацията, осигурява едно по-справедливо правораздаване. Разбира

се, това става на цената на по-трудно доказване в производството, доколкото е необходимо да се установяват както факти и обстоятелства от обективен характер, така и такива от субективен.

Отделно от това е налице разлика между законодателството на двете страни във връзка с реда за налагане на административната санкция на юридическите лица. В съответствие със ЗАНН за налагане на имуществената санкция на юридическото лице се води отделно производство. Производството за налагане на санкцията във връзка с чл. 83 ЗАНН е напълно самостоятелно и за да бъде проведено, не е необходимо такова срещу физическо лице, извършител на административно нарушение. Производството срещу юридическото лице за налагане на санкцията за извършено престъпление е обвързано с внасянето на обвинителен акт срещу физическото лице, пряк извършител на престъплението. Тази връзка липсва, когато срещу извършителя не може да се повдигне обвинение поради наличие на някое от посочените в ЗАНН основания. В Германия възможността за започване на отделно производство само гарантира санкционирането на организацията, когато е невъзможно започване на производство срещу виновното физическо лице. Правилото е, че санкциите на физическото и на юридическото лице се налагат в едно производство. Мнението ми е, че подходът, възприет в германския закон, е правилен. Отговорността и на организацията, и на физическото лице, пряк извършител, възниква от едни и същи действия или бездействия, релевантните факти за отговорността и на двата субекта обикновено съвпадат. По този начин се осигурява определеност, непротиворечивост в актовете за налагане на мярката за държавна принуда, процесуална ефективност и бързина.

Библиография:

1. Гергинов, Ан. Наказателноотговорни лица. С.: УИ „Климент Охридски“, 1995.
2. Дерменджиев, Ив., Костов, Д., Хрусанов, Д., Административно право на Република България. Обща част. Пето преработено и допълнено издание. С.: Сиби, 2012.
3. Димитрова Р. Относно необходимостта от доразвиване на корпоративната отговорност за престъпление в България. В: Съвременно право, №4, 2017.
4. Долапчиев, Н. Наказателно право. Фототипно издание, С.: Издателство на Българската академия на науките, 1994.
5. Йотов. Б. Наказателно право. Обща част. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2002.

6. Лазаров, К. Принудителни административни мерки, В: Актуални трудове. С.: Сиела, 2017.

7. Göhler, Er. Die strafrechtliche Verantwortlichkeit juristischer Personen. Deutsche strafrechtliche Landesreferate zum X. Internationalen Kongreß für Rechtsvergleichung Budapest 1978, edited by Heinz-Heinrich Jescheck, Berlin, Boston: De Gruyter, 2019.

8. Laue, C. Die strafrechtliche Verantwortlichkeit von Verbänden. Jura, vol. 32, № 5, 2010.

9. Tiedemann K. Corporate Criminal Liability as a Third Track. In: Brodowski D., Espinoza de los Monteros de la Parra M., Tiedemann K., Vogel J. (eds) Regulating Corporate Criminal Liability. Springer, 2014.

10. Weigend, T. Societas delinquere non potest? A German Perspective, Journal of International Criminal Justice, №6, 2008.